

Товканець Ганна Василівна
 доктор педагогічних наук, професор
 Мукачівський державний університет
 м. Мукачево, Україна
 tovkanec@ Rambler.ru

ПЕРЦЕПТИВНІ АСПЕКТИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Анотація. В статті розглядається проблема перцепції у педагогічній взаємодії. Метою статті є обґрунтування особливостей перцепції в педагогічній взаємодії. Завданнями дослідження: обґрунтування теоретичних підходів щодо перцепції у педагогічній взаємодії та визначення особливостей сприймання суб'єктів у міжособистісному спілкуванні. У дослідженні використані методи аналізу, систематизації та концептуалізації наукових ідей, узагальнення. Підкреслено, що в міжособистісній комунікації як особлива проблема виступає інтерпретація повідомлення, що надійшло від педагога до учня і навпаки. Виявлено найбільш важливі властивості суб'єкта сприйняття: активність, інтегративність, субстанціальність, двоплановість. При здійсненні педагогічної взаємодії важливими є психологічні механізми взаємосприйняття і розуміння людьми один одного: ідентифікація, емпатія, рефлексія, казуальна атрибуція, установки. Зроблено висновок, що сприймання людини детермінується якостями та властивостями об'єкта і сприймання суб'єкта. Врахування особливостей сприймання дозволяє здійснювати міжособистісне спілкування якісно і ефективно, досягаючи поставлених педагогічних цілей, сприяти стимулюванню оптимального емоційного настрою особистості, максимального прояву її, розвитку суспільно схвалюваних схильностей і здібностей.

Ключові слова: педагогічна взаємодія, перцепція, міжособистісне спілкування.

Вступ. В умовах динамічних перетворень у всіх сферах людської діяльності і суспільних відносин об'єктивно зростає роль повноцінного міжособистісного спілкування, яке є запорукою психологічного здоров'я особистості й умовою її успішної соціалізації. Міжособистісне спілкування в педагогічному середовищі – досить складний процес, тому що не можна бездумно займати позицію ведучого в діалозі або бути постійно в позиції слухача, необхідно використовувати повною мірою все і робити це так, щоб чергова міжособистісна взаємодія була б кращою у порівнянні з іншою, попередньою. Для педагогічної діяльності значущим стає проблема наукового осмислення міжособистісного спілкування в контексті сучасної дійсності, його впливу на формування і розвиток особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури та досліджень, тематично пов'язаних з нашим, показує, що в даний час в психолого-педагогічній науці накопичений певний обсяг знань, необхідний для постановки і вирішення проблеми виявлення психологічних особливостей педагогічного спілкування. Доведено значення безпосереднього міжособистісного спілкування для повноцінного розвитку особистості (Б.Ананьєв, Г.Андреева, А.Бодальов, В.Куніцина, Н.Казарінова, А.Леонт'єв, М.Лісіна, Б.Ломов, А.Маслоу, В.Мясищев, І.Шкуратова); визначено особливості міжособистісного спілкування в юнацькому віці (К.Абульханова-Славська, М.Бородіна, Л.Виготський, І.Кон, Х.Ремшмідт, Д.Ельконін, Е.Еріксон); розкриті особливості опосередкованого Інтернетом міжособистісного спілкування, його переваги та обмеження, формування комунікативної культури (І.Бех, В.Галузинський, Л.Калашнікова, Л.Мітіна, Ю.Пасов, І.Тимченко), культури педагогічного спілкування (В.Вараскін, І.Зязюн, В.Кан-Калик, І.Козубовська та Г.Товканець [8], Т.Чмут та інші).

Дослідники підкреслюють, що виникнення і успішній розвиток міжособистісної взаємодії у педагогічному спілкуванні можливий лише в тому випадку, якщо між її учасниками існує взаєморозуміння. Те, якою мірою люди відображають почуття, сприймають і розуміють інших, а через них – і самих себе, здебільшого визначає і сам процес спілкування, і стосунки, які створюються між партнерами, і спо-

соби взаємодії. Обов'язковою складовою такої взаємодії є процес розуміння і пізнання людиною іншої, що умовно називається перцептивною стороною спілкування.

Г.Андреевою перцепція представлена як схема варіантів соціально-перцептивних процесів [3], яка включає різні варіанти не тільки об'єкта, але й суб'єкта сприйняття. Коли суб'єктом сприйняття виступає індивід, то він може сприймати іншого індивіда, який належить до іншої групи; іншого індивіда, що належить до «чужої групи»; свою власну групу; «чужу» групу. Якщо навіть не включати в перелік великі соціальні спільноти, які також можуть сприйматися, то і в цьому випадку виходить чотири різних процеси, кожний з яких має свої специфічні особливості. Ще складніша картина, наголошує В.Москаленко, у випадку, коли як суб'єкт сприйняття інтерпретується не тільки окремих індивід, але й група. Тоді до складного переліку процесів соціальної перцепції ще додається: сприйняття групою свого власного члена; сприйняття групою представника іншої групи; сприйняття групою самої себе; нарешті, сприйняття групою іншої групи [11]. У дослідженнях О.Бодальова часто як синонім «сприйняття іншої людини» вживається вираз «пізнання іншої людини» [6], що зумовлено дослідженнями специфічних рис сприйняття соціальних об'єктів, до яких належить сприйняття не лише фізичних характеристик об'єкта, але й поведінкових його характеристик, формування уявлень про його наміри, думки, емоції, здібності, настанови та ін. Крім того, в зміст цього поняття включається формування уявлень про ті відношення, які пов'язують суб'єкт і об'єкт сприйняття.

Мета статті: обґрунтувати особливості перцепції в педагогічній взаємодії.

Завданнями дослідження є обґрунтування теоретичних підходів щодо перцепції у педагогічній взаємодії та визначення особливостей сприймання суб'єктів у міжособистісному спілкуванні.

Методи дослідження: для вирішення поставлених завдань у дослідженні були використані методи: аналізу – з метою здійснення теоретичного аналізу наукової літератури; систематизації та концептуалізації наукових ідей – з метою визначення основних положень щодо перцептивних аспектів педагогічної взаємодії та міжособистісного спілкування; узагальнення – з метою формулювання висновків.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що завданням педагогічної взаємодії стоїть є не тільки і не стільки передача інформації, скільки прагнення адекватного розуміння її. Тобто в міжособистісній комунікації як особлива проблема виступає інтерпретація повідомлення, що надійшло від педагога до учня і навпаки. По-перше, форма і зміст повідомлення істотно залежать від особистісних особливостей, як педагога, так і учня, їх уявлень одне про одного і відносин між ними, всієї ситуації, в якій відбувається спілкування. По-друге, передане педагогом навчальне повідомлення не залишається незмінним: воно трансформується, змінюється під впливом індивідуально-типологічних особливостей учня, відношення його до вчителя, самого тексту, ситуації спілкування, тобто важливо враховувати адекватність сприйняття навчальної інформації.

Здійснює аналіз перцептивного процесу той, який сприймає – тобто той, кому належить і хто виконує цю психологічну дію [7], конкретний індивід (представник виду, конкретна історична людина), здатний орієнтуватися, комунікувати і діяти в навколишньому середовищі, носій чуттєвого відображення дійсності. Найбільш важливими властивостями суб'єкта сприйняття виступають:

- активність – здатність ініціювати перцептивний процес, співвідносити його зміст, розпоряджатися власними ресурсами (досвідом, способами і засобами сприйняття), створювати або видозмінювати умови сприйняття і завдяки цьому формувати не тільки образ дійсності, а й самого себе;

- інтегративність – цілісність суб'єкта сприйняття, що виступає як одиниця, яка реалізує цілісне перцептивне ставлення індивіда до наявних умов буття;

- субстанціальність – віднесення різномодальних психічних явищ, включених в процес сприйняття, до однієї і тієї ж об'єктивної інстанції, відмінної від них самих; суб'єкт стає основою такого способу об'єднання щодо простих психічних функцій в ціле, при якому виникає нова якість, якої немає у кожному з них;

- двоплановість – можливість диференціації в рамках одного і того ж цілого зовнішнього (тілесна організація, стан сенсорних систем, поведінка) і внутрішнього (організація перцептивних процесів, чуттєвий досвід, здібності) планів; один проявляється через інший, виражаючи їх тісний взаємозв'язок, єдність.

Відповідно до зроблених визначень, суб'єкт сприйняття не може бути ототожнений ні з організмом (органами чуття, ЦНС), ні з «чистим сприйняттям», ні з так званим, «внутрішнім спостерігачем» або «абсолютним Я». Сприймає дійсність не око і не мозок, і не саме сприйняття, а тварина або людина за допомогою своїх очей і мозку; останні є органи сприйняття, які відтворюють в формах свого функціонування об'єктивні властивості й індивіда, й середовища. Ідея ж «внутрішнього спостерігача» (душі) висловлює акт самопізнання людини, що має по відношенню до чуттєвого сприйняття вторинний характер. Суб'єкт відіграє роль необхідної передумови перцептивного процесу; сам же цей процес відкривається як реалізація потенціалу і ресурсів суб'єкта сприйняття. Оскільки перцептивні задатки, здібності, спрямованість і риси особистості виявляються і розвиваються в ході сприйняття, його формування і розвиток не можуть бути зведені до отримання, накопичення і організації чуттєвих даних. Цей процес стосується і мотиваційної, і операційної, і когнітивної сторін сприйняття. Можна говорити про формування і розвиток перцептивного інтелекту, що вклю-

чає як структури пошуку, прийому, перетворення і проектування інформації (перцептивні схеми, карти і т.п.), так і структури, що забезпечують регуляцію і саморегуляцію перцептивної активності (перцептивний план, установку) [7, с.55].

Перебуваючи під різноманітними впливами середовища, індивід конструює свою поведінку, порівнюючи з властивостями навколишньої дійсності. Це передбачає наявність механізмів, пошуку, вибору та використання корисної інформації, до яких відносяться потреба в інформації, засоби і способи її отримання, організація чуттєвих даних в компактне ціле, прогнозування можливих змін середовища та ін. По суті, це – психологічні утворення перцептивного процесу, його мотиваційні, когнітивні і операційні засоби. Важливо мати на увазі, що процес сприйняття охоплює не тільки сенсорні або рухові системи, а і емоційний стан індивіда (суб'єкта сприйняття) в цілому. В рамках соціальної системи суб'єкт постає як особистість, що пізнає (сприймає) світ. Але важливим є ще один принциповий момент, що обумовлює існування і розвиток як індивіда, так і суспільства (його підсистем, органів і т.п.): відносини між людьми.

Дослідники (В.Вараксин, Л.Виготський, К.Левін та інші) наголошують, що завдяки цій обставині соціальна система формує особистісні властивості суб'єкта сприйняття (його спрямованість, здібності, характер), визначає власне людські способи його взаємин з дійсністю (діяльність, спілкування, гра і ін.), і видозмінює об'єкт сприйняття, в зміст якого включаються інші люди (їх поведінка, стан, відносини, ролі, які вони займали позиції і т.п.), а також предмети і події культури [13, с.24]. Сприйняття світу не обмежується тільки знаковими системами [14], діяльністю [10], культурою в цілому і включає в себе символічний зміст [9]. Особливе значення починають відігравати не стільки пошук і прийом корисної інформації, скільки її інтерпретація: включення в смислові контексти або семантичні поля того, хто сприймає [5, с.28]. Перцептивні потреби і способи їх задоволення наповнюються соціальним змістом, посилюється вольовий компонент, чуттєві образи стають усвідомленими, з'являються ціннісна складова сприйняття, морально-етичний і естетичний моменти. Нарешті, приймаючи цінності, норми й інтереси референтної групи, індивід сприймає і себе, і світ «очима» колективного суб'єкта [1; 2; 3; 4; 6].

В силу багатовимірності пізнавальних (перцептивних) відносин індивіда з середовищем, типологія суб'єктів сприйняття може бути будь-якою. Залежно від домінування сенсорної системи виділяються суб'єкти зорового, тактильного, акустичного та інших видів сприйняття, а в залежності від досвіду індивіда – суб'єкти професійного сприйняття і т.п.

Перенесення пізнавальних акцентів з образу сприйняття (елементів, структури, функції, властивостей) вимагає врахування ряд принципів моментів: процес сприйняття «набуває особистісності», стає особистісним; змістом об'єкта сприйняття є весь спектр реальних подій дійсності, як природних, так і соціальних; сприйняття здійснюється в системі інших психічних явищ; основною формою детермінації перцептивних явищ стає системний детермінізм.

При здійсненні педагогічної взаємодії як процесу сприйняття і розуміння людьми один одного доцільно звернути особливу увагу на з'ясування психологічних механізмів взаємосприйняття і розуміння людьми один одного, до яких відносять:

- *ідентифікацію* – уподібнення себе іншому,

коли уявлення про партнера по спілкуванню будується на основі спроби поставити себе на його місце;

– *емпатію* – спосіб розуміння іншої людини на основі раціонального осмислення його особливостей та емоційно забарвленого співпереживання його станів, співчуття, співучасті з партнером по спілкуванню;

– *рефлексію* – усвідомлення людиною того, як вона сприймається та розуміється партнером по спілкуванню. Природно, що від цього багато в чому буде залежати поведінка комунікатора;

– *казуальну атрибуцію*, тобто приписування іншому свого бачення психологічних причин його поведінки, інтерпретація цих причин його поведінки і через це розуміння психологічних джерел поведінки партнера по спілкуванню. Зазвичай бачення психологічних причин поведінки іншої людини засноване на власному досвіді і тому часто веде до спотворення висновків про психологічні особливості партнера по спілкуванню;

– *установки* – певну налаштованість на партнера по спілкуванню.

У педагогічній діяльності велике значення має розуміння педагогом чинників, що впливають на сприйняття і розуміння людини людиною, що дозволяє прогнозувати і коректувати технологію поведінки учнів. Ці чинники умовно поділяються на поведінкові і психологічні.

Поведінкові чинники, що впливають на особливості сприйняття та розуміння іншого: поведінка і діяльність, дії партнера по спілкуванню; результати поведінки і дій іншого; форми поведінки, що використовуються партнером по спілкуванню; що і як говорить партнер та ін.

Психологічні чинники, що впливають на особливості сприйняття та розуміння іншого: зовнішність і її атрибути; вираз обличчя, очей людини, її міміка, пантоміміка тощо; психотипові особливості партнера по спілкуванню: його темперамент, екстра – або

інтровертованість, стиль спілкування та ін; своєрідність установки комунікатора на сприйняття інших людей, що виражається по-різному в різних соціально-психологічних ситуаціях: як «ефект первинності» інформації, першого враження про людину, яке надає сильний і сталий вплив на формування образу людини; як «ефект ореолу»: якщо про людину склалися хороше, позитивне враження, то це враження (фільтр, ореол) пропускає у свідомість людини тільки ту інформацію, яка узгоджується зі сформованим враженням [12], як позитивним, так і негативним; як «ефект новизни» інформації, оскільки останнє враження про людину надає більш сильний вплив на його сприйняття, ніж попередні; як «ефект стереотипізації» (вікової, професійної, етнічної, регіональної тощо) при їх сприйнятті.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У педагогічній взаємодії перцепція є одним з важливих чинників міжособистісного спілкування, що впливає на такі базисні властивості особистості, в яких виражається її ставлення до різних соціальних інститутів і спільнот людей, до природи, до праці. Сприймання людини детермінується якостями та властивостями об'єкта сприйняття, особливостями сприймання суб'єкта, умовами, за яких відбувається перцептивна діяльність. Рівень сприймання визначається також отриманими у процесі життєдіяльності знаннями, вміннями, навичками, досвідом, культурою. Застосування різних типів, методів і прийомів сприймання і врахування його особливостей дозволяє здійснювати міжособистісне спілкування якісно, досягаючи поставлених педагогічних цілей, сприяти стимулюванню оптимального емоційного настрою особистості, максимального прояву її, розвитку суспільно схвалюваних схильностей і здібностей. Перспективами подальших досліджень є вивчення особливостей комунікативних здібностей та їх вплив на ефективність міжособистісного спілкування.

References

1. Abulkhanova, K. (1973). *O subyekte psikhicheskoy deyatel'nosti* [About the subject of mental activity]. Moscow: Nauka [in Russian].
2. Anan'ev, B. (1960). *Psikhologiya chuvstvennogo poznaniya*. [Psychology of sensory cognition]. Moscow: APN RSFSR [in Russian].
3. Andreeva, H. (1994). *Sotsyalnaia psikhologiya* [Social Psychology]. Moscow: Nauka [in Russian].
4. Andreeva, H. (1997). *Psikhologiya sotsial'nogo poznaniya* [Psychology of social cognition]. Moscow: Aspekt-Press [in Russian].
5. Artemieva, E. (1999). *Osnovy psikhologii subjektivnoi semantiki* [The basis of the psychology of subjective semantics]. Moscow: Nauka-Smysl [in Russian].
6. Bodalev, A. (1983). *Lychnost i obshchenije: izbrannye trudy* [Personality and communication: selected works]. Moscow: Pedagogika [in Russian].
7. Kholodnaya, M. (1997). *Psikhologiya yntellekta: paradoksy issledovaniya* [Psychology of the intellect: the paradoxes of research]. Retrieved from <http://intellect-invest.org.ua/content/userfiles/files/library/Holodnaya>
8. Kozubovska, I., & Tovkanets, H. (1998). *Sotsialna profilaktyka deviantnoi povedinky: korektsiia vidkhylen u povedyni vazhkovykhovuvanykh ditei u protsesi profesinoho pedahohichnogo spilkuvaniia* [Social prevention of deviant behavior: correction of deviations in the behavior of difficult children in the process of professional pedagogical communication]. Uzhhorod: UzhDU [in Ukrainian].
9. Kriuchkova, V. (1994). *Symvolizm v izobrazitel'nom iskusstve* [Symbolism in the visual arts]. Moscow: Yzobrazitel'noe yskusstvo [in Russian].
10. Levyn, K. (2000). *Teoriya polia v sotsyalnykh naukakh* [Field Theory in Social Sciences]. Spb.: Rech [in Russian].
11. Moskalenko, V. (2008). *Sotsialna psikhologiya* [Social Psychology]. Kyiv: TsUL [in Ukrainian].
12. Psychological mechanisms and «effects» of perception. *Psikhologichni mekhanizmy i «efekty» pertseptsii*. Retrieved from <http://studme.com.ua/111211035530/psihologiya>
13. Varaksyn, V. (2015). *Mezhlychnostnoye obshchenye kak ynstrument resheniya problemnykh voprosov* [Interpersonal communication as a tool for solving problematic issues.] *Mezhdunarodnyi zhurnal prykladnykh i fundamentalnykh issledovaniy* [International Journal of Applied and Fundamental Research], 8(1), 172-175 [in Russian].
14. Vyhotskiy, L. (1996). *Psikhologiya razvytiya kak fenomen kultury* [Developmental psychology as a phenomenon of culture]. Voronezh: APSN [in Russian].

Список використаної літератури

1. Абульханова К.А. О субъекте психической деятельности / К.А.Абульханова-Славская. – М.: Наука, 1973 – 287 с.
2. Ананьев Б.Г. Психология чувственного познания / Б.Г.Ананьев. – М.: АПН РСФСР, 1960. – 486 с.
3. Андреева Г.М. Социальная психология. / Г.М.Андреева. – М.: Наука, 1994. – 668 с.
4. Андреева Г.М. Психология социального познания / Г.М.Андреева. – М.: Аспект-Пресс, 1997. – 303 с.

5. Артемьева Е.Ю. Основы психологии субъективной семантики / Е.Ю.Артемьева. – М.: Наука-Смысл, 1999. – 350 с.
6. Бодалев А.А. Личность и общение: избранные труды / А.А.Бодалев. – М.: Педагогика, 1983. – 272 с.
7. Холодная М.А. Психология интеллекта: парадоксы исследования / М.А.Холодная. – М.-Томск: 1997. – 208 с. / [Электронный ресурс]. – URL: <http://intellect-invest.org.ua/content/userfiles/files/library/Holodnaya>.
8. Козубовська І.В. Соціальна профілактика девіантної поведінки: корекція відхилень у поведінці важковиховуваних дітей у процесі професійного педагогічного спілкування [монографія] / І.В.Козубовська, Г.В.Товканець. – Ужгород: УжДУ, 1998. – 198 с.
9. Крючкова В.А. Символизм в изобразительном искусстве / В.А.Крючкова. – М.: Изобразительное искусство. 1994. – 272 с.
10. Левин К. Теория поля в социальных науках / К.Левин. – СПб.: Речь, 2000. – 368 с.
11. Москаленко В.В. Соціальна психологія / В.В.Москаленко. – 2-ге вид., випр. та доп. – К.: ЦУЛ, 2008. – 688 с.
12. Психологічні механізми і «ефекти» перцепції / [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://studme.com.ua/111211035530/psihologiya>
13. Варакин В.Н. Межличностное общение как инструмент решения проблемных вопросов / В.Н.Варакин // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2015. – № 8–1. – С.172-175.
14. Выготский Л.С. Психология развития как феномен культуры / Л.С.Выготский. М. – Воронеж: АПЧН, 1996. – 512 с.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2018 р.

Стаття прийнята до друку 20.04.2018 р.

Товканець Анна

доктор педагогических наук, профессор
Мукачевский государственный университет
г.Мукачево, Украина

ПЕРЦЕПТИВНЫЕ АСПЕКТЫ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ

Аннотация. В статье рассматривается проблема перцепции в педагогическом взаимодействии. Целью статьи является обоснование особенностей перцепции в педагогическом взаимодействии. Задачи исследования: обоснование теоретических подходов к перцепции в педагогическом взаимодействии и определение особенностей восприятия субъектов в межличностном общении. В исследовании использованы методы анализа, систематизации и концептуализации научных идей, обобщение. Подчеркнуто, что в межличностном коммуникации как особая проблема выступает интерпретация сообщения, поступившего от педагога к ученику и наоборот. Выявлены наиболее важные свойства субъекта восприятия: активность, интегративности, субстанциальности, двуплановость. При осуществлении педагогического взаимодействия важны психологические механизмы взаимовосприятия и понимания людьми друг друга: идентификация, эмпатия, рефлексия, казуальная атрибуция, установки. Сделан вывод, что восприятие человека детерминируется качествами и свойствами объекта и восприятия субъекта. Учет особенностей восприятия позволяет осуществлять межличностное общение качественно и эффективно, достигая поставленных педагогических целей, способствовать стимулированию оптимального эмоционального настроя личности, максимального проявления ее, развития общественно одобряемых склонностей и способностей.

Ключевые слова: педагогическое взаимодействие, перцепция, межличностное общение.

Tovkanets Ganna

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Head of Department of Theory and Methods of Primary Education
Mukachevo State University,
Mukachevo, Ukraine

PERCEPTIVE ASPECTS OF PEDAGOGICAL INTERACTION

Abstract. The article investigates the problem of perception during pedagogical interaction. The purpose of the article is to substantiate the peculiarities of perception during pedagogical interaction. The objectives of the research are to substantiate theoretical approaches to perception during pedagogical interaction, and determine the peculiarities of perceiving subjects during interpersonal communication. There have been used the research methods of: analysis – to give a theoretical analysis of scientific literature; systematization and conceptualization of scientific ideas – to determine the main viewpoints on the perceptual aspects of pedagogical interaction and interpersonal communication; generalization – to develop conclusions. It has been emphasized that the emergence and successful development of interpersonal interaction in pedagogical communication is possible under mutual understanding between the participants, and results in adequate understanding. The interpersonal communication touches upon the problematics of message interpretation received from a teacher to student and vice versa. There have been revealed the most important properties of the perception subject: activity, integrity, substantiality, and duality. During pedagogical interaction, as a process of perception and understanding among people, it is important to make up the psychological mechanisms of mutual perception and understanding: identification, empathy, reflection, causal attribution, statements. There have been identified and explained the behavioral factors influencing the peculiarities of perception and understanding of others such as: behavior and activity, actions of the communicative partner, results of behavior and actions, behavior forms used by interlocutor, utterances of the partner etc.; psychological factors influencing the perception and understanding: appearance and its attributes, facial expressions, human eyes, pantomime; psychotypical peculiarities of communicative partner; the peculiarity of installing the communicator for the perception of other people, that is expressed differently in various socio-psychological situations. It has been concluded that the perception of a person is determined by the qualities and properties of the object and the perception of the subject. Understanding the peculiarities of interpersonal perception allows to communicate more qualitatively and effectively, achieve the set pedagogical goals, stimulate emotional state of a person, its maximum manifestation, develop socially approved inclinations and abilities.

Key words: pedagogical interaction, perception, interpersonal communication.